

«Un milió de dòlars per minut»

Cal repetir la frase per acabar de creure-ho. Un milió de dòlars per minut és —segons Willy Brandt— la quantitat que despèn actualment la humanitat en armament. Una frase així —una xifra així— pot deixar-nos atuits, pot resultar inoperant a causa de la seva mateixa desmesura. Pot anul·lar-se ella mateixa, com si no hagués estat proferida. I això és el que em sembla que s'és esdevingut. En realitat, hauria d'haver fet vessar molta tinta, car tots hi estem compromesos, en aquesta frase. Però tots ens sentim impotents davant d'una formulació tan contundent. No és tant el milió de dòlars com la idea de temps, el que ens paralitza. Un milió de dòlars sabem que és una xifra modesta en el pressupost d'un Estat, sabem que és una xifra abastable intel·lectualment i, fins i tot, en el pla financer. Si al costat d'un milió de dòlars ens haguessin parlat d'un petit Estat, del pressupost d'un mes, o fins i tot d'una setmana, potser encara ho hauríem capít i potser hauríem reaccionat. Però parlar-nos d'un milió de dòlars per minut desborda les nostres possibilitats comparatives i imaginatives. Mentre ho estem pensant, ja ha passat el minut i això ens angunieja, car mentre ho estem pensant ja ha estat despès un altre milió sense que nosaltres hi hàgim pogut fer res. Mentre hi continuem pensant els milions (de dòlars) continuen caient sense remei. És tan inexorable la imatge que, tal vegada, no pensar-hi és l'única sortida que tenim a l'abast per a aturar aquesta hemorràgia en el nostre magí. És la solució que segurament ha adoptat la majoria de ciutadans —d'aquí i arreu del món— en llegir o escoltar la mencionada frase.

Si som obstinats i continuem pensant-hi, ens adonem que cinc minuts tampoc no són res, també passen volant. I que una hora té seixanta minuts. Aleshores intentem calcular una mica, però per fer-ho bé, per tal que les xifres ens siguin més entenedores traduïm la quantitat esmentada a la nostra moneda habitual, en aquest cas la pesseta, i, abans de començar, ens adonem que la despesa en qüestió és superior a un milió de pessetes per segon. Encara hi hem perdut. Fent un esforç de sang freda, recomencem el cicle: setanta milions de pessetes per minut multiplicat per seixanta, que és com dir una hora, ens dóna 4.200 milions de pessetes, multiplicat per vint-i-quatre, que és un dia, resulta 100.800 milions. O sia que la humanitat gasta cent mil vuit-cents milions de pessetes diàries en armament. No cal ni dir que, si volem saber la despesa anual, anem a parar a la xifra de 36.792.000 milions de pessetes. Com que aquesta xifra segurament també desborda les nostres capacitats cabalístiques i se'ns torna gairebé esotèrica, aleshores resulta que és igual que sigui aquesta que una altra, podria haver estat qualsevol rastellera de números capaç d'anorrear-nos mentalment. Aquest és l'estadi al qual hauran arribat uns quants ciutadans que, per un moment, han volgut fer seus el desfici i l'angoixa que pesen damunt la humanitat. I és molt volgut fer seus el desfici i l'angoixa que pesen damunt la humanitat I és molt probable que, en arribar a aquest punt, hagin renunciat a continuar endavant.

Si som més pertinaços encara i hem volgut fer càlculs *a favor* de la humanitat, avaluant el nombre d'hospitals, d'escoles, de vestits, d'aliments que una quantitat així podria proporcionar, és possible —si som calbs com ho sóc jo— que començarem a arrencar-nos els cabells o que pensem a suïcidar-nos. El més segur, però, si no volem tornar-nos

bojos, és que renunciem a fer càbales d'aquesta mena i que emmudim per sempre més, que és la nostra forma de suïcidi permanent. Car haurem constatat que el bé que es podria fer a la humanitat amb la suma obtinguda és tan immens que no podrem comprendre la insensatesa humana. La mateixa realitat ens ha fet sentir quixotescos, és a dir, fora de la realitat. I aquesta és la qüestió.

El mateix procés psicològic que hem descrit aquí pot aplicar-se al que condiciona l'existència de la bomba atòmica i a la inhibició que crea en l'home del carrer el sol fet de pensar-hi. Les possibilitats de destrucció de la bomba atòmica són tan aclaparants que ja se sent *anorreat* abans que esclati. Què podem fer, que no sigui ridícul i inútil?

Així, l'home del carrer, el ciutadà de bona voluntat arriba, d'una manera o una altra, a la conclusió que els afers transcendents de la humanitat estan molt per damunt de les seves possibilitats d'intervenció. Els afers transcendents de la humanitat estan en mans d'uns homes que es diuen polítics, que es mouen en unes altres esferes, manipulen uns fils que només ells coneixen i tenen les nostres vides —els nostres destins i el destí de la humanitat— en les seves mans, i contra això no hi podem fer res.

I no és així. Aquests homes, els polítics, són homes com nosaltres, estan sotmesos a les mateixes contingències, als mateixos alts i baixos i als mateixos descoratjaments que nosaltres. El procés meditatiu ha de ser, per tant (a partir del cul de sac al qual tots plegats semblen haver arribat), invers al que hem descrit abans. Cadascú ha de dir-se, per a ell mateix, que una part, infinitesimal, del destí de la humanitat depèn d'ell; que quan té l'ocasió d'anar a votar, per exemple, intervé una mica en aquest destí; que quan tindrà, demà, l'ocasió d'anar a votar per a un Parlament europeu, podrà intervenir una mica més en el destí comú, i que, contra l'estat de coses intolerables al qual ha arribat la societat actual, pot contribuir a crear l'estat d'opinió necessari per a fer que les coses no vagin pel camí de la fatalitat al qual semblen abocades. Perquè només un estat d'opinió molt estès, universal, podria fer canviar el ritme de la cursa d'armaments i de l'amenaça atòmica. Un estat d'opinió que sorgís de les pregoneses de cadascú de nosaltres, àtoms en un oceà, per a sumar-se als altres àtoms i arribar a tenir el pes necessari davant els governants. No fóra la primera vegada que la fe dels homes guanyaria una batalla. Aquesta lluita, que està molt per damunt dels partits i de les nacions, pot semblar risible de proclamar-la o d'atjar-la des d'aquest racó de món que és Catalunya, on sembla que prou feina tenim amb nosaltres mateixos. Però més risible i ridícul és no proclamar-la des d'enlloc ni mai.

Tots estem persuadits, avui, que hi ha uns interessos egoistes, de conservació de l'espècie, que estan molt per damunt dels interessos polítics, econòmics, de classe o partidistes, siguin quins siguin. La diferència rau en el fet que ells, els polítics, han de fer veure que aquests interessos no els afecten tant com sembla, no els afecten tant com a nosaltres, perquè no poden perdre la partida d'escacs que estan jugant. Cal, per tant, que els qui la podem perdre, que som tots nosaltres, fem arribar conjuntament el nostre clam fins a ells, els polítics, per tal d'ajudar-los a ells mateixos, perquè la partida

d'escacs no l'han de guanyar ni els uns ni els altres, l'hem de guanyar nosaltres, i no la guanyarem fins que ells (els uns i els altres) ho hagin entès així.

Les noves generacions viuen, en part, desesmades, a causa del pes quasi inexorable que senten a llur damunt, conseqüència de l'amenaça atòmica. Per què esforçar-se? Per què pensar en el demà? Per què fer res? Aquests són els interrogants subjacents en una gran part del seu comportament. Sembla que el corrent «hippie» i l'escalada de la violència són els dos extrems d'un estat d'ànim que també pot ser explicat pels mateixos factors. Però han de ser ells, els joves, els qui d'una vegada han de reaccionar i recordar als governants actuals que llur dret a la vida no és sols el dret a menjar i a vestir, el dret a la vida és sobretot el dret a l'esperança, i aquesta no pot existir en les condicions actuals. Són ells, els joves, els qui han d'exigir i obtenir que se'ls tregui del damunt aquesta llosa que pesa sobre tots nosaltres, per poder veure florir de nou aquesta cosa absurda, quimèrica, però inestimable, i sense la qual la vida potser no val la pena de ser viscuda, que s'anomena esperança.

Josep Palau i Fabre

Avui, 5 de juliol del 1980